

refertur ad typum, est benevolia gratuita Dei voluntas eligendi Iacob in patrem populi Deo peculiaris; ut refertur ad antitypum et secundum scopum principem Pauli est gratuita nullo iure debita voluntas conferendi beneficia novi Testamenti et iustitiam tam Iudeis quam gentibus per fidem Iesu Christi.

Verba: « non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei (Rebecca), quia maior serviet minori » v. 12, significant immediate et historice gratuti consilii aequa gratuitam exsecutionem, electionis scilicet Iacob et posteriorum eius in populum peculiarem p[re] Esau et posteris eius; mediate et ex intentione principe Pauli significant antitypum h. e. gratuitam gentium nihil tale merentium electionem per fidem, nullo habito respectu sanguinis et operum legalium, in populum Dei N. T. p[re] Iudeis non creditibus, quibus origo ex patriarchis et opera legis nihil iuris tribuunt.

Sequitur: « sicut scriptum est, Iacob dilexi, Esau autem odio habui » v. 13. Gonetus (disp. I. §. 3.) citat velut textum Apostoli hoc modo: « cum nondum nati essent, nec aliquid boni egissent aut mali, non ex operibus sed ex vocante dictum est: Iacob dilexi, Esau autem odio habui. » At textus non ita habet, et falsum omnino est, haec verba esse dicta matri Rebeccae filios adhuc in utero gestanti. Multa enim post saecula Deus haec dixit Iudeis ab exilio reducibus, ut eis murmurantibus ex ipsa historia beneficiorum et specialis protectionis sua exprobraret ingratum animum comparatione etiam instituta cum historia Idumaeorum, quos Deus, licet et ipsi essent secundum carnem filii patriarcharum Abraham et Isaac, longe severius punivit. Illud quod immediate praecessit: « non ex operibus sed ex vocante dictum est ei, quia maior serviet minori, » quod nimur iam in utero matris declaratus est Iacob patriarcha populi electi, Esau vero hoc beneficium non est collatum, Apostolus confirmat hoc altero testimonio Scripturae: « sicut scriptum est, Iacob dilexi, Esau autem odio habui; » quo nempe testimonio Malachiae velut compendio continetur tota historia singularis providentiae et protectionis Dei erga posteros Iacob et beneficiorum in populum licet frequenter

rebellem, pariterque iustitiae et severitatis in puniendis peccatis Idumaeorum. Haec autem ipsa historia evidenter probat, quod Paulus vult; in Iacob scilicet eius posteros gratuito electos esse in populum veteris Testamenti, « quorum adoptio est filiorum, et gloria, et testamentum, et legislatio, et obsequium ($\eta \lambda\alpha\tau\rho\epsilon\alpha$ cultus Mosaicus), et promissa, quorum patres, et ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in saecula » (IX. 4.). Sensu igitur immediato v. 13. dicitur, electionem Iacob et posteriorum eius in populum peculiarem sicut non electionem Esau et filiorum eius ad hoc beneficium apparere ex sacra historia; sensu mediato significatur diversa conditio, in qua sunt in N. T. gentiles per gratuitum donum fidei facti populus Dei, et Iudei qui culpa sua fidem recusantes populus Dei esse desierunt.

Porro animadvertis, quod iam monui, tum apud Malachiam tum in citatione Apostoli hisce verbis: « Iacob dilexi, Esau odio habui, » immediate sermonem esse de ordine exsecutionis. Si ergo *dilectio* intelligitur de beneficiis mere gratuitis, non possunt verba sensu typico (multo minus sensu historico) transferri ad praemium vitae aeternae per se spectatum; in exsecutione enim certum est, vitam aeternam adultis reddi ut coronam praecedentibus meritis supernaturalibus. Typicus ergo sensus necessario refertur ad illa dona N. T. quae etiam in exsecutione sunt gratuita nullis praecedentibus meritis; adeoque ad gratiam vel ad totam beneficiorum seriem, simul scilicet ad gratiam et ad gloriam in complexu. Ex gratuita vero donatione concluditur utique etiam ad aeternum « propositum » seu ad praedestinationem, in qua eodem ordine dona praedestinatur, sicut in exsecutione praecedentibus vel non praecedentibus meritis conferruntur (vide th. LVII. et ibi n. 3° verborum Pauli explanationem ex Augustino).

Sicut *dilectio* Iacob ita sane etiam *odium* Esau dicitur de ordine exsecutionis. Si verbum per se spectetur, usus biblicus non repugnat, ut *odium* comparet summarum pro minori dilectione seu minori largitate beneficiorum (Gen. XXIX. 30. 31; Deut. XXI. 15; Luc. XIV. 26; Matth. X. 37;

cf. Prov. XIII. 24; Io. XII. 25.). Re tamen vera apud Malachiam significat positive iustitiam et severitatem in puniendis peccatis; nec ulla est ratio, cur in sensu typico, quo ab Apostolo instituitur argumentatio, non intelligi debet eadem significatione punitio Iudeorum, qui fidem Christi suscipere noluerunt. Haec autem iustitia divina non potest intelligi nisi suppositis peccatis ex voluntate consequente. Nullum ergo in his verbis est vestigium vel antecedentis reprobationis positivae Calvinianorum vel illius negativae reprobationis a gloria aeterna, quam theologi aliqui catholici asseruerunt.

Sive porro penes Malachiam et Paulum *dilectionem* et *odium* intelligas immediate de ipsis populis repraesentatis per utrumque progenitorem, sive cum s. Hieronymo haec dicta censeas immediate de progenitoribus in ordine ad suos posteros, perinde omnino est. Tum vero s. Hieronymus explicat: «dilectio et odium Dei vel ex praescientia nascitur futurorum vel ex operibus (iam factis) (1); alioquin novimus, quod omnia Deus diligit nec quidquam eorum oderit, quae creavit » (in Mal. I. T. VI. p. 946.).

S. Augustinus *dilectionem* et *odium* v. 13. refert ad collationem ac negationem gratiae non modo in antitypo quoad fideles ex una et incredulos ex altera parte; sed quoad ipsas personas typicas Iacob et Esau. Atque ita gratuitatem gratiae, quam Apostolus in tota epistola et nominatim in hoc capite IX. clarissime docet, Augustinus etiam in exemplo Iacob et Esau demonstrat, qui cum ambo essent aequi indigni, unus tamen gratiam accepit per misericordiam, alter voluntate licet consequente punitus est secundum iustitiam. «Iacob dilexit per misericordiam gratuitam, Esau autem odio habuit per iudicium debitum; quod cum deberetur ambobus, alter in altero agnoscit non de suis meritis (Pelagianis) sibi esse gloriandum, quod in eadem causa idem

(1) Hanc futurorum operum praescientiam subintelligunt Chrysostomus, Ambrosiaster etc. et ex illis Toletus (in 1. q. 12. a. 5. in solutio 1. obiectionis) etiam in v. 11. et 12, ut per incisum «non ex operibus » solum opera iam facta excludantur; quae tamen interpretatio non videtur totum sensum dictorum Apostoli complecti.

iudicium non incurrit, sed de divinae gratiae largitate » Enchirid. c. 98. (Vide I. B. Faure ad Enchirid. Aug. c. 98. not. 3.). Numquam vero Augustinus intellexit vel dilectionem Iacob de praedestinatione ad gloriam seorsum et antecedenter ad praeparationem gratiae ac proinde ante praevisa merita, vel odium Esau de reprobatione aut negatione praedestinationis ad gloriam, quae sit ex voluntate Dei antecedente.

Praeclare etiam secundum sensum Augustini de hoc loco Pauli disserunt Episcopi Africani in Sardinia exules in ep. synodica ad Petrum et socios monachos c. 6. et 7. (Exstat etiam in Appendice ad T. X. Aug. ed. Maurin.). « Quia certum est, inquiunt, Esau fuisse vas irae, Iacob autem vas misericordiae, certissime tenendum est, quod et ille ut damnaretur, *iram iuste meruit...* et iste ut salvaretur, gratis donum misericordiae praevenientis accepit.... Esau sacramento quidem circumcisionis... accepto, reatu peccati originalis caruit; sed per nequitiam cordis in hominis terreni vetustate permansit (suis peccatis scilicet relapsus in massam damnationis, et numquam ab ea liberatus illa discretione, quae est plena secundum praescientiam cf. supra p. 686.)... Nam sicut ille circumcisus periit, *quia dilexit tenebras magis quam lucem;* sic omnis qui non deposuerit veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris, condemnabitur iudicio, *quia non condigne usus est baptismatis sacramento* » Ib. c. 7. Quae utique ipsorum est culpa, quia omnes hoc possunt, ut Concilium Arausicanum II definivit. « Hoc etiam secundum fidem catholicam credimus, quod accepta per baptismum gratia omnes baptizati, Christo auxiliante et cooperante, quae ad salutem pertinent, possint et debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere. »

3º Quod probaverat Apostolus exemplis vocationis Isaac et Iacob, gratuitam esse adoptionem in populum novi Testamenti et iustificationem per fidem Iesu Christi, nullaque iure debitam, non poterat non creare magnam difficultatem praiejudiciis Iudeorum. « Quid ergo dicemus, numquid iniquitas apud Deum? » v. 14. Unde Apostolus ulterius

verbis Scripturae confirmare instituit, quod iam probaverat exemplis typicis. Absit, ut iniquitas putetur esse apud Deum; nam tum praerogativa populi electi V. T. tum adoptio in populum Dei et iustificatio N. T. est Iudeis ac gentibus, qui insuper omnes defecisse a gloria Dei (III. 23.) iam demonstrati sunt, beneficium indebitum, quod Deus cui confert, confert ex mera misericordia; non autem haec supernaturalis dignitas est fructus contentionis et laboris humani.

Haec liberrima Dei misericordia erga homines nihil tale merentes demonstratur auctoritate testimonii divini. « Moysi enim dicit: *miserebor cuius misereor, et misericordiam praestabo, cuius miserebor* » v. 15. Desumpta est sententia ex Exod. XXXIII. 19, ubi Moyse rogante gratiam gratis datam, specialem nempe et extraordinariam manifestationem gloriae Dei in confirmationem promissionis, quod Dominus ipse tamquam dux et custos in medio populi futurus sit, Deus annuit petitioni promittens huiusmodi apparitionem sua gloriae intra certos limites. « Respondit; ego ostendam omne bonum tibi, et vocabo in nomine Domini coram te. » In textu hebraico: « ego transire faciam totam pulchritudinem meam (maiestatem meam) super te, et annuntiabo nomen יהוה coram te, » non tam voce sensibili quam illustratione interna cognitionem sublimorem essentiae meae tibi impertiendo. Huic pollicitationi Deus subiungit epiphonema: « *nam misereor cuius misereor, et misericordiam praesto cui misericordiam praesto* » (1). Ita in hebraico, graeco LXX, syriaco, targum Onkelos, atque ita citat ipse Apostolus. In Vulgata latina vertitur iuxta sensum magis quam ad litteram: « et miserebor, cui voluero, et clemens ero, in quem mihi placuerit. » Sententia non est particularis, quae ad gratiam solum Moysi praestitam vel, ut aliorum fert opinio (Chrysost. hom. 16. n. 7.), ad misericordiam referatur, qua Deus Israelitis post peccatum adorati vituli aurei peper-

(1) אני אעביר כל-טובי על-פניך וקראת בשם יהוה לפניך
ויחתני את-אשר אהן ורחמתי את-אשר ארחתם :

cit; sed generalis est comprehendens sub se tum gratiam Moysi tributam, cuius occasione prolata est, tum omne supernaturale et mere gratuitum beneficium. Unde Paulus ex ea sensu omnino immediato accepta suam antecedentem doctrinam potuit confirmare. Infert ex his Apostolus: « igitur (si gratia est a Deo ipso profecta et omnino gratuito concessa non merentibus) non volentis neque currentis (citra gratiam solis viribus naturae), sed miserentis est Dei » v. 16.

4º Licet in versiculis modo declaratis directe solum enuntietur indebita misericordia erga homines ea indignos, in hac ipsa tamen ratione, quod beneficium est indebitum ex mera misericordia collatum indignis, iam includitur, quod Deus libere et absque ulla iniuria potest etiam peccatoris non misereri. Itaque nec homini nec sibi suisque perfectionibus debet Deus, ut misericordiam potius indignis quam iustitiam adhibeat dignis. Quamvis enim Deus infinite sanctus non possit velle hominum peccata, potest nihilominus peccata permittere et consequente voluntate iustâ et sanctâ dirigere et ordinare, non ita quidem, ut peccata directe sint ad Dei gloriam, sed ut ipse tamen occasione peccatorum suam iustitiam et misericordiam, potentiam et providentiam manifestet (cf. Rom. III. 6-8.).

His animadversis intelligitur, ad quid probandum Apostolus inducat historiam Pharaonis. « Dicit enim Scriptura Pharaoni: *quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam, et ut annuntietur nomen meum in universa terra* » v. 17. Probat scilicet Apostolus hoc inciso id, quod v. 15. implicite continetur, et ad significatur: Deum, sicut gratuito miseretur indigni, ita posse etiam non misereri peccatoris, quia ei non deest modus, quo ex malo bonum faciat (cf. th. XLIII. n. II. 2.). Rationem, qua id fiat, unam ex tota sua tractatione Apostolus supponit, peccatoris scilicet reatum, alteram diserte indicat, quia Deus etiam voluntate consequente non miserendo et puniendo potest se glorificare. Conclusio est: « ergo cuius vult (immerentis et citra debitum) miseretur, et quem vult (eo ipso quod omnes sunt indigni misericordia), indurat » (non impertiendo misericordiam) v. 18.

Haec sufficere possunt ad sensum huius incisi v. 17. 18. summatim intelligendum; insunt tamen phrasibus singulis difficultates propriae adhuc dilucidandae. Verba: « in hoc ipsum excitavi te, ut » etc. Exod. IX. 16. in textu hebraico ita sunt: « propter hoc constitui te (Vulg. posui te), ut te faciam ostendere robur meum » (ut faciam te ostensionem et clarum argumentum roboris mei) (1). De sensu huius verbi in citatione Apostoli « excitavi te, » apud SS. PP. et interpres diversae sunt sententiae. Nam alii: « constitui te regem, » alii: « servavi te in vita, » alii, ut Praedestinatiani, certe falso: « creavi te, » alii aliter interpretantur. Nobis simpliciter significari videtur, Deum ipsum ad hoc Pharaonem posuisse et assumpsisse, ut poenis per prodigia multiplicata ei inflictis demonstraret universae terrae suam omnipotentiam et singularem protectionem erga populum Israel. At constitutus est Pharao ad talem divinae gloriae manifestationem nullo modo voluntate Dei antecedente, sed voluntate consequente suppositis eius peccatis et libera induratione ac pervicacia contra Deum.

Hoc collatis praesertim capitibus XI. XII. libri Sapientiae plane evidens est ex ipsa historia, ut in libro Exodi describitur, ne de reliqua fidei analogia quidquam dicam. Deus per legatos suos Moysen et Aaron missionem divinam manifesto demonstrantes hortatur regem ac iubet, ut dimittat populum Israel; Dei mandatum comitantur prodigia, quae primum nihil poenae continent, deinde vero evadunt in dies graviora. Adiutoria interna, quae responderent externis, et quibus Pharao excitabatur ad obsequendum, non deerant; unde visis prodigiis etiam flectebatur cor eius ad consilium dimittendi populum. Attamen cessante plaga iterum *induravit cor suum*, sicut sacer textus post singula quinque priora portenta diserte monet: « *induratum est cor Pharaonis*, » « *induravit Pharao cor suum*. » Voluntate igi-

בעבור זאת העמידתי בעבור הראות אֶת־כֵן וְלֹמַעַן (1)
ספר שמי בכל הארץ :

Graece LXX. veiterunt: ἐνεκεν τοιτού διετηρηθῆς, propter hoc servatus es, ut etc.

tur antecedente voluit Deus, ut rex Deum agnosceret eique obsequeretur, quin ad plagas gravissimas deveniendum esset; has vero Deus decrevit consequenter ad liberam eius indurationem, ac proinde hunc modum manifestationis suaे omnipotentiae non antecedente sed consequente voluntate voluit; posuit ergo non Pharaonem ut hominem, sed Pharaonem ut peccatorem in sensu composito cum eius libera induratione *ad hunc modum* manifestanda gloriae suaे. Voluntas igitur consequens, quam hic solum considerat Apostolus, est utique severitatis iustae; voluntas autem antecedens est tota benignitatis erga ipsum etiam Pharaonem.

Hanc utriusque voluntatis proprietatem Spiritus Sanctus ipse describit eandem Pharaonis historiam explanans Sap. XI. Spectata voluntate consequente « illos (Aegyptios) tamquam durus rex interrogans condemnasti » XI. 11; at in modo puniendi, quod Deus « partibus corripiens » a levioribus ad graviora progressus est, miratur Sapiens voluntatis antecedentis benignitatem erga hos ipsos peccatores. Cum potuisse Deus eos simul et semel exterminare, voluit tamen per partes et paulatim eis plagas immittere. Nam « miseraris omnium (voluntate hac antecedente), quia omnia potes (nec timendum est, ne forte ordo iustitiae subvertatur, neque enim impii, si non convertantur, poenam sub omnipotente Deo poterunt effugere) et dissimulas peccata hominum propter poenitentiam. Diligis enim omnia, quae sunt... nec enim odiens aliquid constitueristi aut fecisti.... Parcis autem omnibus, quoniam tua sunt Domine, qui amas animas. O quam bonus et suavis est, Domine, spiritus tuus in omnibus. Ideoque eos, qui exerrant, partibus corripis, et de quibus peccant, admones et alloqueris, ut reicta malitia credant in te Domine » (1) XI. 21-XII. 2. Animadverteratur quaeso, haec omnia dici de eodem Pharaone et de eis-

(1) Ελεεῖς δὲ παντας, δι τι παντα δυνασαι, και παρορθές ἀμαρτηματα ἀνθρωπων εἰς μετανοιαν. ἀγαπάς γαρ τα ὄντα παντα, και ὅδεν βδελυσση ὧν ἔποιησας, οὐδὲ γαρ ἀν μισῶ τι κατατκευασας... φειδη δε παντων, δι τι σα ἔστι, δεσποτα φιλοφυχε. το γαρ ἀφθαρτον σου πνευμα ἔστιν ἐν πασι· διο τους παραπιποντας κατ' ὅλιγον ἐλεγχεις, και ἐν οις ὅμαρτανουσιν, ὑπομημησκων νουθετεις, ινα ἀπαλλαγεντες της κακιας πιστευσωσιν ἐπι σε, κυριε.